

UZAKTAN EĞİTİMDE İLETİŞİMSEL ENGELLER

Şifa ELCİL

İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr.

sifaelcil@aydin.edu.tr

Didem Sözen Şahiner

İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr.

didemsahiner@aydin.edu.tr

Özet

Çağın gereksinimi haline gelen bilgi teknolojilerinin yaygın bir şekilde kullanılması ile her alanda olduğu gibi, eğitim süreçlerinde de gelişmeler yaşanmaktadır. Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı 100 yılı aşkın bir süredir olmasına rağmen Türkiye’de bu süreç son 10 yılda ivme kazanmıştır. Öğrenci merkezli bir eğitim yöntemi olan uzaktan eğitimde amaç, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlayacak bir ortam oluşturmaktır. Geleneksel sınıf ortamında, eğitmenin verebileceği bir eğitimin, sanal sınıf ortamında ekranlarının başındaki çok sayıda kişiye ulaştırılması sayesinde, kişilerin kendi bilgi ve becerilerini geleneksel eğitimden bağımsız olarak kazanabilmeleri mümkün hale gelmiştir. Bunun yanı sıra bilgi hızlı bir şekilde, istenen zamanda ve düşük maliyetle bireylere ulaşmaktadır. Uzaktan eğitim uygulamalarının; teknolojik, kurumsal, sosyal boyutlarının yanı sıra özellikle iletişimsel boyutuyla ele alınması, uygulamaların başarısı açısından önem arz etmektedir. Uygulamadaki iletişimsel problemlerin tespiti, yaşanan sınırlılık veya sorunların çözümüne yardımcı olurken aynı zamanda uzaktan eğitimde etkin işleyen bir iletişim sistemine ulaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın amacı, yüksek öğretimde uzaktan eğitim uygulamasında iletişimsel yönden hangi sorunların yaşandığını belirlemektir. Bu bağlamda İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesinde uzaktan eğitim dersleri almış olan ikinci sınıf öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin uzaktan eğitim derslerinde iletişimsel olarak çeşitli yönlerden sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Uzaktan eğitim, iletişim, iletişim engelleri*

Alan Tanımı: İletişim, Eğitim, Bilgi Ekonomisi

JEL Kod: 127

Abstract

In the era of information technologies, like all other areas, there are also developments in educational processes. Although the use of information technologies in education is over 100 years in Turkey, it has gained momentum in the last decade. The goal of distance education where student is in the center is to create an environment that will allow students for self-learning. Instead of a traditional classroom environment where an instructor gives the lecture, in virtual environments, students can gain their knowledge and skills independent of traditional education. The information can be reached quickly, at low cost and anywhere. It is important for the success of distance learning applications' technological, institutional and social dimensions, they should also refer to communicative dimensions. Detection of communication problems in the application, helps both to solve the problems in the limitation and also distance education will contribute to the achievement of an effective communication system functioning. The purpose of the study is to define the communicative problems in distance education applications. In this context, the sample is selected as the Faculty of Communication at the Istanbul Aydın University. The results of the research revealed that the students live problems in various areas.

1.GİRİŞ

Bilgi, çağımızın en önemli gelişim ve değişim aracıdır. Bilgiye erişmenin yanı sıra bilgiyi üreten, yöneten bir anlayışın toplumsal yapıya yerleşmesi; o toplumun geleceğe sağlıklı bir şekilde taşınmasında önem arz etmektedir. Bilgisayar ve internetin dünyaya yayılması ve mesafeleri ortadan kaldırması sonucunda olaylar hakkında farklı coğrafyalarda eş zamanlı haberdar olma durumu gerçekleşmiştir. Bu durum, eğitim- öğretime de yansımış; yaşantımızda eğitim talebinin gittikçe artması, eğitimin amaç ve niteliğinin değişmesini zorunlu kılmıştır.

Gelişmiş toplumlara erişmede insan kalitesinin yükseltilmesinin gerekliliği, eğitimde yeni arayışları da gündeme getirmiştir. Öğretimde bilgisayarların kullanılması; fiziki bir eğitim kurumu gereksinimini ortadan kaldırdığı gibi bireylerin yerleşik olduğu ortamda eğitim- öğretim faaliyetlerine katılımını mümkün kılmaktadır. Değişik alanlarda kullanılan teknoloji bu amaçlarla eğitimde de kullanılmaya başlanmış ve bireysel öğrenme teşvik edilmiştir. Bu anlayış doğrultusunda bir çok yüksek öğretim kurumunda internet temelli teknoloji ve bilgi sistemleri kullanılmaya başlanmıştır. Toplum bu yapılanmaya iten bazı sebepler; aynı anda büyük kitlelere eğitim hizmetinin verilmesi zorunluluğu, örgün eğitimde bireysel farkların gözden kaçması, bireylerin ihtiyaç duydukları bilgi miktarının belirlenememesi, bilginin uygun yöntem ve tekniklerle sunulamaması, bilgi paylaşımının uzun zaman almasıdır. Bununla beraber uzaktan eğitimde bazı sorun ve sınırlılıklar olduğu başta uygulayıcılar tarafından gündeme getirilmektedir.

1.1. Uzaktan Eğitim Kavramı ve Gelişimi

Çağımızın yükselen değeri bilgidir ve her alanda yaşanan değişimler eğitim alanını da etkilemekte ve değiştirmektedir. Öğrenmek için edinilen bilgilerin davranışa dönüşmesi ve daha önce yapılamayan bir şeyin yapılabilir duruma gelmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bireysel öğrenme, bilginin özümsemekle davranışa dönüşmesidir. Günümüzde misyonlarını etkin bir biçimde

gerçekleştirerek varlıklarını sürdürmek isteyen örgütler, çevrelerinde olup biten değişmelere uyum sağlamanın ötesine giderek değişime yaratıcı katkılarda bulunmak suretiyle yeni bilgiler üretme, bunları paylaşma, uygulama ve çevredeki diğer kurumlara transfer etme üzerinde odaklanan bilgiye dayalı bir yaşam biçimine ihtiyaç duyar hale gelmişlerdir. Bunun gerçekleşmesi, öğrenmeye ve gelişime açık bireylerle mümkündür. Bu anlayış aynı zamanda eğitimde yer edinen kalitenin sürdürülmesi ve bireylerin bireysel öğrenmeyi özümsemesiyle yakından ilişkilidir. Eğitim kurumlarını etkileyen; globalleşme, yeni bilgi teknolojileri, rekabet ve yeni eğitim trendleri, kendi kendine öğrenme anlayışını zorunlu kılmaktadır.

Uzaktan eğitim, bilgilenme sürecinde performansı arttırmak için gerekli olan imkanları sunan internet teknolojilerinin kullanılmasında ve işbirliğine dayanan dinamik ve bireysel bir eğitim biçimidir (Rosenberg, 2001: 71). Uzaktan eğitim “nerede, ne zaman ve ne istersen öğren” yaklaşımıyla, öğrenme kavramına yenilik getirmiştir. İnternet veya intranet teknolojileri kullanılarak, eğitmenin ve öğrencinin fiziksel olarak aynı ortamda bulunmadığı bir eğitim tekniğidir. Uzaktan eğitim, asenkron ve senkron olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Asenkron kişilerin bilgisayar başında kendi kendilerine eğitim almalarıyken, senkron, eş zamanlı olarak bir grup öğrenci ve konu öğretmenin, canlı olarak bilgisayar ortamında, bir sınıfta buluşmalarıdır. Asenkron eğitim zaman kısıtı olmadığı için daha yaygındır ve iyi tasarlanmış bir eğitim içeriği ile öğrenme daha etkin olarak gerçekleşir. Fakat asenkron eğitimde öğrenci kendini yalnız hissedebileceğinden karma yani asenkron ve senkronun beraber kullanıldığı eğitimde çok daha başarılı sonuçlar elde edildiği ifade edilmektedir.

Uzaktan eğitimin gelişimine bakıldığında bu düşüncenin 18. yüzyılın ortalarında ortaya çıktığı bilinmekle beraber, ilk olarak 1972 yılında Uluslararası Eğitim Antlaşmaları Birliği (ICCE) tarafından “mektupla öğrenim” ifadesinin karşılığı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Tüm dünyada 1980’li yıllarda televizyon yayıncılığındaki gelişmelere bağlı olarak hareketlenmiş, 1990’lı yıllarda bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte hız kazanmıştır. Uzaktan eğitimin geçirdiği evrimlerin üç aşamadan oluştuğu ifade edilmektedir (Moore, 1993; McIsaac, 2002; Williams, 1999). Birinci aşama 1860-1960 arası basılı materyallerin, radyo iletişiminin ve video teyplerin kullanıldığı dönem; ikinci aşama 1960-1990 arası

iki yönlü ses ve video iletişimi ile bilgisayar temelli eğitim diskleriyle uzaktan eğitim teknolojisinin oluşturulması, üçüncü aşama ise 1990'lardan günümüze hibrit teknolojilerin kullanılmaya başlandığı, uzaktan eğitimde sanal sınıfların oluşturulduğu ve öğretimin büyük ölçüde internet teknolojileri kullanılarak gerçekleştirildiği dönemdir (Jones, 2005). Ülkemizde uzaktan eğitim uygulamaları ilk kez 1982 yılında Anadolu Üniversitesi'nin açık öğretim programları ile başlatılan uygulamalar, 1990'lı yıllarda bilgisayar ağlarının öğrenme gereksinimlerini karşılamada kullanılması ile artmıştır. Günümüzde yaygın olarak bir çok üniversitede uzaktan eğitim uygulaması sürdürülmektedir.

Uzaktan eğitim, örgün eğitime bir alternatif olarak değil, destekleyici bir unsur olarak görülmelidir. Bu anlamda geleneksel sınıf ortamında yapılamayanların, uzaktan eğitimle tamamlanması amaçlanmaktadır. Uzaktan eğitimde; öğrenci merkezilik, öğrencilerin değişik zamanlarda çalışma ve tekrar imkanı olması, zaman ve mekan sınırı olmaması, bireysel öğrenmeyi teşvik etmesi, eğitimciyle bağlantı kurma imkanı tanınması, Eğitim maliyetlerinin düşmesi, öğrenme materyallerinin güncellenebilmesi, kişisel testlerle öğrencinin kendini sınavabilmesi, geribildirim olanağı, tüm öğrenme faaliyetinin raporlanabilmesi, eşit düzeyde bilgi sunulması gibi açılardan olumlu anlamda katkı sunduğu düşünülmekte ve teşvik edilmektedir. Bununla beraber uygulamaya bakıldığında uzaktan eğitimin bahsedildiği gibi öğrenci merkezli değil öğrenme içeriği merkezli olduğu görülmektedir.

2 . Uzaktan Eğitimde İletişimsel Engeller

Uzaktan eğitimi pedagojik, teknolojik, arayüz tasarımı, yönetim, kaynak desteği, etik ve kurumsal olmak üzere 8 ayrı alt başlıkta incelemek mümkündür. E-öğrenme sekizgeni alt başlıklarından biri olan "Kurumsal" alt başlığında yönetim ve öğrenci işlerinin kurumsal olarak organize edilmesi, teknoloji alt başlığında donanım ve yazılım hizmetlerinden önce alt yapının planlanmasını ve organizasyonu yaparken teknolojik gereksinimleri ve beklentileri belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra içerik, kurumsal destek, ölçme ve değerlendirme, arayüz tasarımı ve öğrenci-öğreten ilişkisinin önemi vurgulanmaktadır. (Khan, 2007; Yeung, 2002; MSACHE, 2001; Wigforss ve

Badersen, 2000). Bu anlamda tüm süreçlerde yaşanacak iletişimsel sorunlar eğitim- öğretimin aksamasına ve verimin düşmesine sebep olacaktır.

Uzaktan eğitimde çeşitli engeller söz konusudur. Bunlar; yapıcı, bozucu, kişisel, kanal kaynaklı, psikolojik, teknik, fiziksel uzaklıkla ilgili, zaman baskısıyla ilgili ve kesintilerden kaynaklanan engellerin yanı sıra eğitimciden ve öğrenciden kaynaklanan engellerdir. Yapıcı Engeller, engel olarak ifade edilse de aslında iletişim etkinliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için konmuş kurallardır ve bu kurallar yol kenarındaki bariyerler gibi iletişim etkinliğinin sorunsuzca sürmesinde rol almaktadır. İletişimin bozucu engelleri, iletişimin etkinliğini önleyen engellerdir. Tutarsızlık, güvensizlik, isteksizlik, yetersiz dinleme, aşırı bilgi yükleme, semantik faktörler, statü, yaş ve cinsiyet uyumsuzlukları, filtre, gürültü ve diğer çevresel faktörler iletişimin bozucu engelleridir. İletişimin kişisel engelleri, gönderenin ve alıcının mesajı kodlarken, gönderirken ve kod çözerken karşılaştıkları engellerdir. İnsanlar aldıkları mesajları kendi yaşantı ve deneyimleri doğrultusunda algılar ve yorumlarlar. İletişimin kişisel engelleri; dil ve anlatım güçlükleri, dinleme ve algılama yetersizlikleri, bilgi eksikliği, statü farklılıkları, cinsiyet ve kültürel farklılıklar ile hatalı tamamlama olarak ifade edilebilir.

İletişimin kanal engellerini iki temel gruba ayırmak mümkündür. Birinci grup kanal engelleri mesajın mekanik olarak iletimine engel olmaktadır. Yani mesaj ya hiç iletilmez, ya da mekanik bir gürültü olarak kalır. İkinci grup kanal engellerini; örgütsel hiyerarşini; örgütsel hiyerarşi yapısı, örgüt aralarındaki statü farkları, örgüt departmanları arasındaki anlaşmazlıklar oluşturmaktadır. İletişimde diğer engel, psikolojik engellerdir. İletişimde kaynağın mesaj göndermede psikolojik özelliklerinin önemli olduğu kadar alıcının da mesajları almasında alıcının psikolojik özellikleri önem kazanmaktadır. Alıcı kendi inanç, değer, tutum ve deneyimleri doğrultusunda kaynaktan gelen mesajları yorumlar, kabul eder ya da reddeder. İletişimin teknik engelleri iletişim sürecinde karşılaşılan; şifreleme, filtreleme, mesajı iletme, kullanılan kanal, deşifre problemleri ve geri besleme gibi sorunlardır. Bu engeller iletişim sürecinde, teknik problemlere sebep olabilmektedir. Diğer bir engel fiziksel uzaklıktır. Yüzyüze görüşmenin gerçekleşmediği, farklı ortamlarda bulunma durumundan dolayı oluşan iletişim engellerini ifade etmektedir. Fiziksel uzaklıktan kaynaklanan iletişim engellerini ortadan kaldırmak için bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmaktadır.

Sözlü, yazılı ve görüntülü mesaj iletimi yoluyla fiziksel uzaklığın ortaya çıkardığı engeller giderilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca iletişim kurulduğu sırada yaşanan zaman baskısı çoğu kez sorun yaratmakta, alıcı ya da göndericinin iletişim sırasında yeterli zamanının olmaması iletişim engeli oluşturmaktadır. Bir başka engel olan iletişimde yaşanan kesintiler, iletişim sürecinin tamamlanmasını engellemektedir. Bu durum çeşitli sebeplerle iletişimin bölünmesini ifade etmektedir.

Uzaktan eğitimde eğitimci ve öğrenci arasında eğitimci kaynaklı bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Örneğin eğitimciler öğrenci ile iletişim kurmaktan çekinebilmektedir. Soru sorma ortamlarında öğrencinin sorusunu geç yanıtlama ya da cevap vermeme gibi durumlar öğrencilerin derse olan ilgisini azaltabildiği gibi dikkatinin dağılmasına yol açabilmektedir. Bunun yanı sıra adaletsiz değerlendirme yapmak da öğrencilerin bakış açısını olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitimcinin öğrenciyi motive edici ve yol gösteren bir yaklaşımı olması bir başka önemli husustur. Otoriter bir tavır, öğrencinin derse olan ilgisini azaltacaktır. Uzaktan eğitimde öğrencinin derse olan ilgisinin azalmasında ve dersten kopmasında eğitimcilerin önemli rolü vardır. Mekansal uzaklık sonucu zayıflayan bağ, eğitimcilerin rolünü daha önemli hale getirmektedir. Öğrencinin derse olan ilgisinin azalması da öğrenci kaynaklı bir başka sorundur. Bu durum başarının düşmesine yol açmaktadır. Burada eğitimcilerin rolü de unutulmamalıdır. Eğitimciyle sağlıklı bir iletişim kuramayan öğrenci kendisini öğretim sürecine dahi hissetmeyecektir. Uzaktan eğitimde destek ve servis kaynaklı sorunlar da yaşanabilmektedir. Dolayısıyla öğrenciler yazılım ve donanımla ilgili destek ve servis hizmetlerinden olabildiğince yararlanabilmelidir. Yaşanan bir diğer sorun ise yalnızlıktır. Eğitim kurumu dışında bir çok aktiviteden uzak olmak öğrencileri yalnızlığa itebilmektedir (Işman, 2011: 718-720).

3. UZAKTAN EĞİTİMDE YAŞANAN İLETİŞİMSEL ENGELLERE YÖNELİK ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin uzaktan eğitimde yaşanan iletişimsel engellerle ilgili

düşüncelerini ortaya koymaktır. Araştırmada öncelikle İstanbul Aydın Üniversitesi öğrencilerinin demografik özellikleri ortaya konmuş, daha sonra öğrencilerin, uzaktan eğitimde yaşadıkları iletişimsel engellere yönelik düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Aracı

Araştırmada, “uzaktan eğitim uygulamalarında iletişimsel engellerle karşılaşmaktadır”, hipotezi sınanmaktadır. Bu doğrultuda İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğrenim gören ikinci sınıf öğrencilerinin, uzaktan eğitimde yaşanan iletişimsel engellere dair düşüncelerini ölçen anket çalışması öğrencilere uygulanmıştır.

3.3. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirilmesi

Anket çalışması, İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesindeki dört bölümün ikinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Anket sonuçları, toplam 190 kişiye uygulanan anket sorularından elde edilen 150 kişinin cevaplarını kapsamaktadır. Anket katılımcılarının % 58’si erkek % 42’i bayandır. Katılımcıların %14’ü 20, %21’i 21 ve 22, %18’i 23, %9’u 24, %6’sı 25 ve geri kalanı da 19 ile 35 yaş arasında değişmektedir. Katılımcıların %22’sini Gazetecilik Bölümü, %26’sını Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, %20’sini Görsel İletişim ve Tasarımı Bölümü, %32’sini Radyo Televizyon ve Sinema Bölümleri oluşturmaktadır.

Anket sorularına verilen cevaplarda öğretim elemanının dersi anlatımı öğrencilerin %20’si iyi, %46’sı orta, %22’si kötü, %12’si fikrim yok olarak yanıtlamıştır. Dönem başında dersin içeriğinin ve amaçlarının belirtilmesi sorusunu %40’ı evet, %60’ı hayır olarak işaretlemiştir. Öğretim elemanının dersle ilgili sorulara cevap verme yetkinliğine %10 iyi, %40 orta, %30 kötü, geri kalanı fikrim yok; öğretim elemanının derste farklı düşünce ve yorumlara yer vermesi ile derse katılımı özendirme %34 iyi, %30 orta, %24 kötü, diğerleri fikrim yok; öğretim elemanının derse hazırlıklı gelmesi %44 iyi, %42 orta, diğerleri fikrim yok; dersin süresinin etkin kullanılması %28 çok iyi, %33 iyi, %25 iyi, %14 kötü, diğerleri fikrim yok; öğretim elemanının sınıf içi hakimiyeti %20 iyi, %46 orta,

%31 kötü, diğerleri çok kötü, öğretim elemanının sınavları ve ödevleri objektif bir şekilde değerlendirmesi %45 iyi, %15 orta, %18 kötü, diğerleri fikrim yok; öğretim elemanının öğrencilerle iletişimi %13 iyi, %47 orta, %25 kötü diğerleri fikrim yok; öğretim elemanına ders saatleri dışında erişilebilirlik ve size ayırdığı zamanın yeterliliği %45 orta, %38 kötü, diğerleri fikrim yok; derste aktif dinleme gerçekleştirebiliyor musunuz sorusuna öğrencilerin %23'ü evet, %68 hayır; ders içeriğinde aşırı bilgi yüklediğinin düşünüyor musunuz sorusuna öğrencilerin %78'i evet, %22'si hayır; derste dikkatiniz dağılıyor mu sorusuna öğrencilerin %85'i evet %15'i hayır olarak yanıtlamış ve çeşitli sebeplerle dikkatlerinin dağıldığını ifade etmişlerdir. Ders içeriğindeki mesajlar dil ve anlatım yönünden sizin için yeterince anlaşılır ve açık mı sorusuna öğrencilerin %54'ü evet %46'sı hayır; cinsiyet ve kültürel farklılıklardan dolayı dezavantaj yaşadınız mı sorusuna %97'si hayır; ders sırasında teknik sorunlardan dolayı sık sık sorun yaşıyor musunuz sorusuna %54'ü evet %46'sı hayır; ders sırasında yeterince geri besleme olanağı buluyor musunuz sorusuna %67'si hayır, %33'ü evet; zaman baskısı nedeniyle iletişim sorunları yaşıyor musunuz sorusuna %63'ü evet %37'si hayır; dersin öğretim görevlisiyle rahat iletişim kurabiliyor musunuz sorusuna %43'ü evet %57'si hayır; sorduğunuz sorulara zamanında yanıt alabiliyor musunuz sorusuna %79'u hayır %21'i evet; dersin öğretim görevlisinin motive edici ve yol gösterici olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna %68'i hayır, %32'si evet; mekansal uzaklık derse olan ilginizi olumsuz yönde etkiliyor mu sorusuna %89'u evet %11'i hayır; yalnızlık kaynaklı motivasyon problemi yaşıyor musunuz sorusuna %56'sı evet %44'ü hayır olarak yanıtlamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim, bireyin yaşam boyu devam eden sosyalleşme ve kültürlenme sürecidir. Öğretim ise bireylerin kazanması istenilen bilgi, beceri ve değerler için planlanmış ve kurumsallaşmış sosyal yaşantılardır. Eğitim ve öğretim süreci, belirlenen hedeflere ulaşmayı sağlayan bir sistemdir. Bilgi teknolojilerinin yaygın bir şekilde kullanılması ile her alanda olduğu gibi, eğitim süreçlerinde de gelişmeler yaşanmaktadır. Çağın gereksinimi haline gelen bilgi teknolojileri, eğitim alanında da son yıllarda vazgeçilmez bir unsur olarak yerini almıştır. Geleneksel sınıf ortamında eğitmenin verebileceği bir eğitimin sanal sınıf ortamında ekranlarının başındaki çok sayıda kişiye ulaştırılması olan uzaktan eğitim sayesinde, kişilerin kendi bilgi ve becerilerini geleneksel eğitimden bağımsız olarak kazanabilmeleri mümkün hale gelmiştir. Bunun yanı sıra bilgi hızlı bir şekilde, istenen zamanda ve düşük maliyetle bireylere ulaşmaktadır. Fakat eğitim- öğretimde sistem her zaman doğru işlemeyebilir ve bu durum istenen amaçlara ulaşmayı engelleyebilir. Geleneksel eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitimde de bazı sorunlarla karşılaşmaktadır.

İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi ikinci sınıfında okuyan öğrencilerin uzaktan eğitimde yaşadığı iletişimsel engelleri tespit etmeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına bakıldığında; öğretim elemanının dersi anlatımı, farklı düşünce ve

yorumlara yer vermesi, derse katılımı özendirilmesi, sınıf içi hakimiyeti, öğrencilerle iletişimi, öğretim elemanına ders saatleri dışında erişilebilirlik ve size ayırdığı zamanın yeterliliğine yönelik yanıtlar %50 ye yakın bir oranda orta ve ortanın altındadır. Öğretim elemanının sınavları ve ödevleri objektif bir şekilde değerlendirmesi, dersin süresini etkin kullanılması, derse hazırlıklı gelmesine verilen yanıtlar %50'ye yakın oranda iyi ve üstüdür. Öğrencilerin büyük çoğunluğu derste aktif dinleme gerçekleştirmediğini, ders içeriğinde aşırı bilgi yüklendiğini ve derste dikkatinin dağıldığını, ders sırasında yeterince geri besleme olanağı bulamadığını, zaman baskısı nedeniyle iletişim sorunları yaşadığını, sordukları sorulara zamanında yanıt alamadıklarını, mekansal uzaklığın derse olan ilgiyi olumsuz yönde etkilediğini ve dersin öğretim görevlisinin motive edici ve yol gösterici olmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin yarıdan biraz fazlası dersin öğretim görevlisiyle rahat iletişim kuramadığını ve ders sırasında teknik sorunlardan dolayı sık sık sorun yaşadığını ifade etmiştir. Cinsiyet ve kültürel farklılıklardan dolayı dezavantaj yaşadınız mı sorusuna neredeyse tamamı hayır cevabını vermiştir.

Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgularda uzaktan eğitimde iletişime yönelik çeşitli engellerin var olduğu tespit edilmiştir. Uzaktan eğitimin yapısı itibariyle öğrenci ve öğretmenin ayrı mekanlarda olması, öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olması, yalnızlık, dikkat dağıtan faktörler, motivasyon sorunu, yüz yüze iletişimdeki sinerjiden yoksunluk ve benzeri çeşitli özellikler açısından geleneksel eğitimden farklı sorunlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitimin bireysel bir eğitim biçimi oluşu, iletişime yönelik faktörlerin önemini arttırmaktadır. Geline nokta dünyada ve ülkemizdeki uygulamalarda etkili bir uzaktan eğitimin nasıl olması gerektiği ile ilgili tartışmalar süregelmektedir. Bunun yanı sıra yapılan araştırmalar henüz uzaktan eğitimin geleneksel eğitime göre daha nitelikli olduğu düşüncesini doğrulayamamıştır. Bu bakımdan uzaktan eğitim uygulamalarının; teknolojik, kurumsal, sosyal ve iletişimsel boyutlarıyla bütünsel bir yaklaşımla ele alınması, uygulamaların gelişimi ve başarısı açısından önem arz etmektedir. Araştırma, uzaktan eğitim konusunda devam etmekte olan tartışmalara katkıda bulunma ve gelecekteki eğitim ve öğretim yönelimlerine ışık tutması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

İşman, A. (2011). Uzaktan Eğitim. (4. Baskı) . Ankara:Pegem .

Jones, D. *Computing by Distance Education : Problems and Solutions*. <http://cg-pan.cgu.edu.au> [İndirme Tarihi: 18.03.2013]

Khan, B. (2007). Flexible learning in an open and distributed environment. in Badrul Khan (Ed.), *Flexible learning in an information society*. Hershey, PA: Information Science Publishing.

Moore, M. (1993). **Contemporary Issues in American Distance Education**, Elmsford, NY: Pergamon, Inc.

McIsaac, M. (2002). “The internet Culture and Community Building”, **Advancing Online Learning In Asia**, Hong Kong: The Open University of Hong Kong, p.16-25.

Msache, B. (2001). Best Practice for electronically offered degree and programs. Middle States Association of Colleges and Schools, Commission on Higher Education.

Rosenberg, M. (2001). **E-Learning: Strategies for Delivering Knowledge in The Digital Age**. Newyork: McGraw-Hill.

Wigforss, E.O. & Badersen, L. (2002). Indicators of best practice for the deliever of online learning. European Conference: ODL Networking for Quality Learning, Lisbon, Portekiz.

Williams, M. & Pabrock, K.(1999). **Distance Learning : The Essencial Guide.**, Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

Yeung, D. (2002). Toward an effective quality assurance model of Web-Based learning: The perspective of Academic Staff. Journal of Distance Learning Administration.

<http://www.e-leaningsite.com/elearning/character/ synchr.htm>, [İndirme Tarihi: 18.03.2013]